

PEDAGOGIK FAOLIYATDA REFLEKSIYA

Tojiyeva Shodiya

Jovliyeva Mohirabonu

Termiz davlat pedagogika instituti talabalari.

tojiyevashodiya006@gmail.com

Annotasiya: Ushbu maqolada pedagogik faoliyatda refleksiya mexanizmlarining ilmiy asoslari yoritilgan. Refleksiya o'qituvchining o'z kasbiy faoliyatini ongli tarzda tahlil qilishi uni takomillashtirishga yo'naltirilgan pedagogik yondashuv sifatida talqin etiladi. Zamonaviy ta'lim tizimida refleksivlik nafaqat o'qituvchi kompetensiyasining markaziy elementi balki ta'lim sifatini oshirishning muhim omilidir. Maqolada refleksiyaning asosiy shakllari uning institutsional darajadagi ahamiyati va texnologik yondashuvlar bilan integratsiyasi hamda o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi ikki tomonlama muloqotni shakllantirishdagi roli tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: pedagogik refleksiya refleksiv yondashuv kasbiy o'sish shaxsiylashtirilgan ta'lim murabbiylik pozitsiyasi pedagogik kompetensiya refleksiv madaniyat o'z-o'zini rivojlantirish o'z-o'zini baholash pozitsion ong refleksiv faoliyat ta'lim sifati

Pedagogik faoliyatda refleksiya — bu o'qituvchining o'z kasbiy faoliyati jarayonini tahlil qilishi, baholashi va kelgusida uni takomillashtirishga qaratilgan ichki fikrlash jarayonidir. Refleksiya pedagogga o'z darsini, o'quvchilar bilan ishlash uslubini, qo'llagan metod va texnologiyalarini chuqur tahlil qilish imkonini beradi. U o'z faoliyatiga ongli yondashishni, dars samaradorligini oshirishni va pedagogning kasbiy o'sishini ta'minlaydi.

Pedagogik refleksiya birinchi navbatda o'qituvchidan o'z faoliyatiga tanqidiy qarashni, o'z harakatlarini tahlil qilishni talab etadi. Bu jarayon orqali pedagog o'z faoliyatidagi kuchli va zaif tomonlarini aniqlaydi, yuzaga kelgan muammolarni ko'rib chiqadi va ularni bartaraf etish yo'llarini belgilaydi. Refleksiya nafaqat o'qituvchining shaxsiy rivojlanishiga, balki ta'lim jarayonining umumiy sifatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Refleksiyaning asosiy vazifasi — dars jarayonida erishilgan natijalarni baholash, o'quvchilarning faolligini va tushunish darajasini aniqlash, qo'llangan usullarning qay darajada samara berganini ko'rib chiqishdir. Shuningdek, refleksiya o'qituvchiga yangi pedagogik yondashuvlarni izlash, mavjud tajribani takomillashtirish va dars jarayonini zamonaviy talablarga moslashtirish imkonini beradi. Refleksiyaning turlari mavjud

bo‘lib, ular orasida shaxsiy refleksiya, faoliyat refleksiyasi va muloqot refleksiyasi alohida o‘rin tutadi.

Shaxsiy refleksiya pedagogning ichki kechinmalari, hissiyotlari va kasbiy qadriyatlarini tahlil qiladi. Faoliyat refleksiyasi darsning mazmuni, shakli, metodlari va bosqichlari qay darajada muvaffaqiyatli bo‘lganini ko‘rsatadi. Muloqot refleksiyasi esa o‘qituvchining o‘quvchilar bilan bo‘lgan munosabatini, sinfdagi psixologik muhitni va o‘zaro muloqot madaniyatini baholaydi. Pedagogik refleksiya bosqichma-bosqich amalga oshiriladi.

Birinchi bosqich – darsga tayyorgarlikni tahlil qilish: dars maqsadi, o‘quvchilarning tayyorgarligi, tanlangan metodlar va vositalarning mosligi ko‘rib chiqiladi. Ikkinchi bosqich – dars jarayonida refleksiya: o‘quvchilarning faolligi, qiziqishi, topshiriqlarning bajarilish darajasi, dars sur‘ati va metodlar samaradorligi kuzatiladi. Uchinchi bosqich – darsdan keyingi refleksiya: o‘qituvchi darsda erishilgan natijalarni baholaydi, o‘quvchilarning fikrini o‘rganadi va keyingi darslarni takomillashtirish uchun xulosalar chiqaradi. Refleksiya pedagogning kasbiy mahoratini oshiradi, o‘z-o‘zini rivojlantirishga yo‘naltiradi va ta‘lim jarayonining sifatini yaxshilaydi. U o‘qituvchiga o‘z ishini tizimli tahlil qilish, xatolarni o‘z vaqtida aniqlash va bartaraf etish, darsni o‘quvchilar ehtiyojiga moslashtirish imkonini yaratadi. Shuning uchun pedagogik faoliyatda refleksiya zamonaviy ta‘limning ajralmas qismidir.

Refleksiya pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, o‘qituvchining o‘z kasbiy faoliyatini tahlil qilishi, baholashi va takomillashtirishga qaratilgan ongli jarayonidir. Pedagogik refleksiya orqali o‘qituvchi o‘quv jarayonida qo‘llagan metodlari, darsning samaradorligi, o‘quvchilarning faolligi va erishilgan natijalarni chuqur tahlil qiladi.

Pedagogik refleksiya quyidagi yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi:

- **Faoliyat refleksiyasi** – dars jarayoni, metod va usullarning samaradorligini tahlil qilish;
- **Shaxsiy refleksiya** – o‘qituvchining o‘z kasbiy fazilatlarini, munosabatlari va pedagogik pozitsiyasini baholashi;
- **Kommunikativ refleksiya** – o‘quvchilar, hamkasblar va ota-onalar bilan muloqotni tahlil etish;
- **Natijaviy refleksiya** – o‘quvchilar bilim, ko‘nikma va kompetensiyalaridagi o‘zgarishlarni baholash.

Refleksiya pedagogga o‘z ustida ishlash, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va

pedagogik mahoratini doimiy rivojlantirish imkonini beradi.

Pedagogik refleksiya g'oyasi Sharq va G'arb allomalari ilmiy merosida muhim o'rin egallaydi. Ularning qarashlari bugungi zamonaviy ta'limda refleksiv yondashuvning nazariy asoslarini mustahkamlaydi.

Abu Nasr Forobiy ta'lim-tarbiyada insonning o'zini anglashini muhim deb biladi. Unga ko'ra, inson kamoloti bilim olish bilan cheklanmay, balki o'z faoliyatini tahlil qilish va xulosa chiqarish orqali ro'yobga chiqadi. Bu fikr pedagogik refleksiyaning mohiyatini ifodalaydi.

Abu Ali ibn Sino pedagog shaxsining o'zini doimiy nazorat qilishi zarurligini ta'kidlaydi. Uning qarashlarida o'qituvchining o'z faoliyatini tahlil qilishi ta'lim samaradorligining asosiy sharti sifatida talqin etiladi.

Imom G'azzoliy refleksiyani axloqiy poklanish va o'zini tarbiyalash vositasi deb biladi. U inson har bir amalini hisob-kitob qilishi lozimligini uqtiradi. Bu pedagog uchun kasbiy va axloqiy mas'uliyatni anglashni anglatadi.

Yan Amos Komenskiy dars jarayonida natijalarni baholash va tahlil qilishni o'qitishning ajralmas qismi deb hisoblaydi. Bu refleksiyaning metodik asoslarini ko'rsatadi.

Jon Dyui refleksiyani muammoli vaziyatni anglash va hal etishga qaratilgan tafakkur jarayoni sifatida izohlaydi. U refleksiya pedagogik tajribaning boyishiga xizmat qilishini ta'kidlaydi. Pedagogik faoliyatda vaqtni boshqarish o'qituvchining kasbiy muvaffaqiyati va ta'lim sifati uchun muhim omillardan biridir. Vaqtni ongli ravishda rejalashtirish, ustuvor vazifalarni aniqlash va zamonaviy metodlardan foydalanish pedagogik jarayon samaradorligini oshiradi. Shuningdek, vaqtni boshqarish ko'nikmasining rivojlanishi pedagog shaxsining kasbiy va shaxsiy kamolotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa

Pedagogik faoliyatda refleksiya o'qituvchining kasbiy o'sishini ta'minlovchi muhim mexanizm hisoblanadi. Refleksiya orqali pedagog o'z faoliyatidagi yutuq va kamchiliklarni aniqlaydi, ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha asosli xulosalar chiqaradi. Natijada dars sifati oshadi, o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishi

kuchayadi va pedagogik faoliyat samaradorligi yuksaladi. Shu sababli refleksiv yondashuv zamonaviy pedagogik faoliyatning ajralmas qismi sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Komenskiy Ya.A. *Buyuk didaktika*. – T.: O‘qituvchi, 2017.
2. Forobiy A. *Fozil odamlar shahri*. – T.: Fan, 2016.
3. Schon D. *The Reflective Practitioner*. – New York: Basic Books, 2018.
4. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – T., 2020.